

X/6,9a

IGU INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

ALPSKI PROSTOR

I.faza

mag. Anton Gosar

Ljubljana, december 1981

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO
Ljubljana, E.K.
169

Inštitut za geografijo
Univerze E.Kardelja
Ljubljana, Aškerčeva 12

A L P S K I P R O S T O R

I. faza raziskovalne naloge

Naročnik : Raziskovalna skupnost Slovenije

Nosilec :
mag. Anton Gosar

Direktor:
mag. Dušan Fatur

Ljubljana, december 1981

mag. Anton Gosar

ALPSKI PROSTOR

U v o d

Pričujoče delo je uvod v poglobljene študije o alpskem prostoru, saj bo to ena osnovnih tem bodočega kongresa Mednarodne geografske unije, ki bo leta 1984 zasedala v Parizu. Poprejšnji pripravljalni sestanki komisij, podkomisij in delovnih teles bodo, v kolikor že niso (kot recimo Komisij-a za turizem in rekreacijo") obravnavali posamezne zaključene teme z aplikacijo na alpski prostor.

Tudi jugoslovanski, predvsem slovenski geografi, so dela zadnjih nekaj let namenili pripravam na ta sestarek. Trud so posvetili predvsem raziskavam o novejših gibanjih in problemih slovenskega alpskega sveta. Rezultati dela predavateljev in študentov Pedagoško znanstvene enote za geografijo na Filozofski fakulteti in sodelavcev Instituta za geografijo Univerze "Edvarda Kardelja" so bili predloženi javnosti na septemberskem zborovanju slovenskih geografov v Kranju in na Bledu. Zbornik del XII. Zborovanja vključuje je parcialne študije, ki jim globoke metodološke in vsebinske vrednosti ne gre oporekati.

Za dela, ki so bila predstavljena v Kranju in na Bledu sta Institut za geografijo in RSS namenila večino letosnjih sredstev namenjenih raziskavam alpskega prostora. S tako primarno usmeritvijo v raziskovanje slovenskega alpskega sveta je uspelo obdelati predvsem probleme, ki so zazanjni na Gorenjskem. Preostali, minimalni del sredstev je bil usmerjen v zbiranje literature in sestavo bibliografije pomembnejših del, ki obravnavajo druge, predvsem nejugoslovanske alpske predele. Avtor je z razplošljivimi financami

in delovno silo, ki je bila na voljo v Inštitutu za geografijo in na Pedagoško-znanstveni enoti za geografijo¹ zajel v prvem delu te študije glavne probleme, ki so jih avtorji knjig in člankov zasledili kot splošne v alpskem svetu, ali specialne po posameznih deželah katerim alpski svet pripada. Opredeliti je hotel glavne razvojne trende in nakazati ~~na~~ probleme ki so povezani s prekomerno, neustrezno, ali celo ne-rabo alpskega sveta. Osrednjo pozornost je namenil osvetljevanju družbenih in socialnih dejavnikov, ki posamično, ali kompleksno vplivajo na spremembe v alpski pokrajini.

Bibliografija zbrana v drugem delu naloge je sestavni del raziskave, saj je aktualna in zajema dela v glavnem nastala po drugi svetovni vojni. Gradivo zanjo so prispevali katalogi pomembnejših univerzitetnih ustanov in knjižnic.²

¹ Pri zbiranju in vrednotenju gradiva, oziroma pri sestavi bibliografije sta avtorju pomagali sodelavka Inštituta za geografijo Univerze tov. D o r a Č e r n e in bibliotekarka PZE za geografijo na Filozofski fakulteti J a n j a M i k l a v c .

² Bibliografija je sestavljena na podlagi kataloških kartic v knjižnicah Inštitutov za geografijo, Pedagoško znanstvene enote za geografijo, Univerzitetne knjižnice in Knjižnice Ekonomske fakultete "Boris Kidrič".

P o m e m b n e j š i d r u Ź b e n o - g e o g r a f s k i
p r o b l e m i a l p s k e g a s v e t a i z v e n s l o -
v e n s k e g a o z e m l j a

Geografi v Sloveniji in Jugoslaviji problemom alpskega sveta izven nacionalnega ozemlja v preteklosti niso posvečali večje pozornosti. Posamezniki so sodelovali na konferencah o prihodnosti razvoja v Alpah, ali na simpozijih o posamičnih problemih alpskega sveta kot predstavniki deŹele v kateri se alpski lok na Jugo-vzhodu zaključi. Posebno predstavniki iz vrst geografov-strokovnjakov, ki sodelujejo v regionalnem planiranju so bili uspešni in aktivni pri prenosu rezultatov slovenskih raziskav v širšo evropsko javnost. V obratni smeri je bil dotok informacij dokaj skop. Sodelovanje in dvosmernost pri izmenjavi informacij je bilo zaslediti le med deŹelami ki druga na drugo meje, še posebej pa v okviru komisij "Alpe-Adria " in pripadajočih projektov. Pohvalno sodelovanje je opaziti tudi pri drugih transnacionalnih regionalnih projektih ob odprtih mejah alpskega sveta Avstrije, Jugoslavije in Italije.

Splošne in novejšje literature o Alpah je v slovenskem in drugih jezikih jugoslovanskih narodov in narodnosti malo, če prezremo dejstvo, da je več tujih geografskih publikacij prevedenih in namenjenih predvsem mladini (Mladinska knjiga). Pri tem moramo zanemariti tudi redne šolske učbenike, ki se ukvarjajo s problemi deŹel alpskega loka.

Imena slovenskih geografov, nasprotno, zasledimi v številnih tujih publi-

kacijah, ki se ukvarjajo kompleksno, ali ob tem, ko osvetlijo nek aktualen problem, z Alpami kot celoto. Te publikacije so ponavadi zborniki posameznih kongresov ali posvetovanj kot na primer "o bodočnosti alpskega sveta" leta 1974 v Trentu, pa simpozijev o populacijskih problemih, ki so se letno vrstili v Meranu, ali pa konferenc Club of Munich, in druga ... Na omenjenih sestankih so slovenski predstavniki predstavili predvsem regionalno zaključene probleme, ki so jih ob svojem delu v alpskem svetu Slovenije, ali zamejstva zasledili. Ponavadi so bile to teme o "problemih planin", o "problemih odprtih meja v Alpah", o "problemih depopulacije in ekonomskega razvoja" i.p.d. V teh publikacijah, ki na podoben način obravnavajo tudi specifičnosti drugih predelov v Alpah, srečujemo v zadnjih letih predvsem imena slovenskih geografov Gosarja, Jeršiča, Klemenčiča, Vojvode in Planine.

Ker ni ustreznih kompleksnih publikacij o alpskem prostoru kot celoti, oziroma ker so slovenski članki o izvenslovenskem alpskem prostoru dokaj redki, se celo studentje, ki se organizirano, v okviru učnega procesa na PZEG, odpravljajo dokaj redno na ekskurzije v druge alpske predele, soočajo pri pripravi na potovanja z dokajšnjimi težavami. Ponavadi so celo knjige v tujih jezikih, nekaj novejšimi izjemami, aplicirane le na probleme določenega mikro- ali mezoprostora (n.pr. francoskih Alp, doline Aoste ...) pri čemer je, kljub vseobsegajočemu naslovu, njih kompleksnost in splošnost vprašljiva. Izjemo v tej novejši poplavi specialnih, specializiranih in regionalno omejenih razprav predstvaljajo nekateri članki iz zadnjega zborovanja geografov na Gorenjskem in nedvomno članek M. Paka o "Alpah

· kot gospodarskem prostoru" v Zborniku zborovanja slovenskih geografov v Posočju, leta 1975. Ugotovitve so splošne, vendar dovolj specialne in po drugi plati generalizirane, da lahko služijo kot uvod v naslednje poglavje. V tem članku so namreč zajeti vsi elemneti današnjega alpskega prostora, obenem pa nakazani pomembni prometni, populacijski in ekološki problemi, ki jih v alpskem svetu srečujemo. Alpe so, po Paku "prometni, industrijski in turistični vozeli Evrope".

Iz malostevilnih razprav o problemih, ki bi bili skupni vsem alpskim deželam navajamo, v kratkem, telegrafskem stilu, nekaj najpomembnejših :

1. Prebivalstvene razmere

Gostota prebivalstva se vzporedno s številom v vseh alpskih deželah, oziroma v pripadajočih regijah alpskega sveta, povečuje. V tridesetih povojnih letih se je število prebivalstva v teh območjih potrojilo, gostota pa podvojila. Vzroke za tak razvoj bi najbrž našli v dejstvu, da je bil alpski svet "dokončno odkrit", predvsem zaradi turistične dejavnosti v zadnjih desetletjih. Vzporedno z gostoto prebivalstva se povečuje tudi gostota poselitve in z njo povezana gradbena dejavnost. O tem v drugem poglavju.

Po drugi plati pa se konstantno opuščajo gorske kmetije in planine. Po predvidevanjih "Alpeninstituta" iz Muenchna letno opuste kmetijsko dejavnost številne kmetije v Alpah. Smatrajo, da opusti to dejavnost letno 350 gorskih kmetij v šestih alpskih deželah. Letno je opuščeni na ta način 3500 hektarov alpskih površin.

2. Razmere v kmetijstvu

Kljub temu, da sta v preteklosti turizem in industrija prodrla do osrčja Alp, ostajajo še vedno obsežna območja kjer tega vpliva ni čutiti. Prebivalstvo tod je prepuščeno emigraciji, ali pa se še vedno ukvarja s tradicionalnim kmetijstvom. Rezultat tega je, da se število živine, zaradi vedno številnejšega prehajanja kmetov v druge poklice, povsod zmanjšuje. Avstrijski strokovnjaki smatrajo, da je v gorah letno za 17% manj živine kot leto poprej. Nepokošeni travniki, oziroma nepašna planinska pobočja povečujejo nevarnost plazov. Plazovi se spuste preko daljše posušene travne osnove, obenem pa

postrgajo vegetacijsko odejo. Humusna, že itak skopa, plast zemlje, je na pomlad podvržena hitrejšemu splakovanju, eroziji. Pobočje v kratkem času zakrasi. Posebno prizadeta so obsežna območja v okolici turističnih središč, visoko v gorah. Potreba po delovni sili in možnost relativno lahkega zaslužka sta odtegnila večino mlade delovne sile iz gorskih kmetij. Satrejša opravlja le dela ki jih zmore v okolici domačije. Primere pokrajinske degradacije zaradi opuščanja kmetij in zniževanja števila glav živine srečujemo v okolici St. Moritza, Arose, Pontresine, Zermatta in drugod...

Zaskrbljujoče je tudi gospodarjenje z gozdovi, ki so v večini primerov v zasebni lasti, a jih vseeno ena tretjina pripada družbi ali cerkvi. Zaradi cenjenosti mehkega lesa in hitrejšje rasti le-tega, se klasična sestava alpskega gozda spreminja. Na začetku tega stoletja je gozd večine alpskih predelov sestavljalo 45 % smrek, 25% jelk in 30% listavcev. Danes srečujemo ^{na istih površinah,} po podatkih avstrijskega ministerstva za kmetijstvo in gozdarstvo, že 80% smrek, 1% jelk, 17 % jelk in 2 % grmičevnatega rastja. Pobočja v katerih ni globoke koreninske prepletenosti, ki jo ustvarjajo predvsem listavci, so podvržena številnejšim plazovom. V letu 1974 so od 1000 plazov, ki so jih zabeležili v bavarskih Alpah, okrog sedemsto registrirali na pobočjih, ki so pod naravno višinsko gozdno mejo. Zaradi sečnje na meji gozda, ki je, med drugimi, tudi iniciator teh tendenc, smatrajo, da se bo v naslednjih sto letih gozdna meja v Alpah znižala za 100 metrov (pod 1400 metri nadmorske višine - na Bavarskem!)

Planinska paša, v kolikor je še ohranjena, se usmerja v tak tip, ki ne bi zaposloval delovne sile. Pomanjkanje pastirjev je namreč eden od vzrokov za opuščanje in spremembo strukture planinskega pašništva. V glavnem se vse planine preusmerjajo na vzrejo jalove živine in na ovčerejo. Vendar pred-

stavlja ta slednja dodatno nevarnost za alpski svet. Ovčja čreda se pase tudi na travnih pobočjih, ki izkazujejo 30 ° nagib terena. (Ovce so ponavadi na paši brez nadzorstva.) Zaradi hoje in teptanja črede na takih pobočjih se vegetacijska odeja raztrga in razpre s čemer so dane možnosti ~~za~~ erozijskim pojavom.

3. Turizem

Alpski svet je prirodna atrakcija. Medtem, ko je prebivalstvo preteklih stoletij tretiralo gore in gozdove kot nekaj mističnega, nedostopnega, je ta svet danes postal eden najbolj obljudenih in sezonsko obiskanih predelov kontinenta. Predvidevajo, da 40% evropskih turistov preživi bodisi zimske, bodisi poletne počitnice v Alpah.

Posebno vprašljiv je razvoj zimskega turizma. Vsaka občina v Alpah postavlja svoje vlečnice in žičnice. Te naprave so "okupirale" skoraj vsa ustrezna travna in nekatera izkrčena gozdna pobočja. Zaradi strojno steptanega snega ob vlečnicah in na smučiščih se sneg tod počasneje topi in, če drugega ne, kasni rast travnega rastlinja. Velikokrat pa povzroči umetna predelava snega bolj škodljive in za naravno rastje nepopravljive škode. Onesnaženje na ledenikih, kjer je možna poletna smuka, sega 25 cm globoko. Priprava smučišč in teptanje snega tod pa spreminja obseg ledenikov. S krčnejem gozda za potrebe turizma in zimske smuke se zmanjšuje tudi množina podtalnice; podatki za bavarske Alpe kažejo, da je v tridesetih povojnih letih presahnilo tod, zaradi teh in drugih vzrokov, več kot 300 studen.

Kljub temu, da je alpski svet že sinanim za "rekreacijo", podobno kot Mediteran, ne gre zanikati negativnih učinkov tega trenda. Posebno, če upoštevamo, da se turizem in turistična dejavnost odvijata na relativno omejenem območju alpskega sveta. Na južnem Bavarskem se 75% turističnega prometa odvija v 23 občinah (v ZRN se

so občine po velikosti približno enake našim Krajevnim skupnostim), v Južni Švici (Graubunden, Wallis), oziroma v njenem centralnem delu ^{100%} 60% turistov obiskuje lo turističnih centrov. Na Tirolskem, v tipični alpski pokrajini prenočuje letno 36% avstrijskih gostov. Ta, po površini omejena območja, bi bila brez turistične dejavnosti že zdavnaj opustela, problemska, področja evropskega kontinenta.

Leta 1975 so zabeležili v vseh alpskih regijah 200 milijonov nočitev in 60 milijonov enodnevnih izletov. Turistična dejavnost je prinesla priliv okroglih 160 milijard (novih) dinarjev. Kako daleč je ta trend zavedel politike in planerje priča dejstvo, da namerava Francija do leta 1985 povečati število prenočitvenih kapacitet v Alpah od sedanjih 120.000 na 200.000 postelj.

Poti nazaj sicer ni več. Tega se zavedajo tudi ekologi in planinci. Postavlja pa se vprašanje ali naj bo prihodnja raba alpskega prostora enaka današnji turistični izrabi. Ali je nujno, da prenočitvene kapacitete in infrastrukturne naprave posežejo po vsaki dolini navzgor do zadnjih intimnih kotičkov alpskega sveta? Ali je potreben tak razvoj, ki bi po Sinnhuberju privedel do neslutene urbane regije "Alpinopolis" in po Moserju do "področij turističnega sluma"?

4. Poselitev

Neposredno s turizmom in rekreacijsko vrednostjo alpskega sveta je povezana tudi poselitev. Dejali smo že, da se število prebivalstva v Alpah povečuje. Podvojeno gostoto prebivalstva tod gre pripisati le posameznim občinam, mestom in turističnim središčem, ki se hitro širijo in povečujejo prebivaltsvežni kontingent. Skladno s tem se povečuje tudi gradbena dejavnost. Ta se stopnjuje še hitreje kot gostota prebivalstva, saj gradnje v alpskem svetu niso namenjene le tu živečemu, ali priseljenemu prebivalstvu, temveč tudi masi sezonskih obiskovalcev. Turisti zahtevajo v glavnem dve obliki gradbenih posegov: prenočitvene kapacitete in prometno-

turistično infrastrukturo.

Prenočitvene kapacitete za sezonske goste- turiste lahko delimo na masovne (hoteli, moteli, penzioni) in individualne (počitniške hišice in počitniški apartmaji).

Na Južnem Bavarskem je v obdobju med leti 1961 in 1968 število hiš naraslo s štirikrat hitrejšim tempom kot število prebivalstva. V dvajsetih letih se je število poslopij to potrojilo. Danz predvideva, da bi lahko bilo, ob takih tendencah, večino alpskega sveta poseljenega že v naslednjih petdesetih letih. To nevarnost potencirajo želje prebivalstva po sekundarnih počitniških bivališčih. Ponekod število počitniških hiš presega število stalno poseljenih stanovanj v alpskem svetu. Posebno obale alpskih jezer pod tisočmeterskimi vršaci so deležni interesa nedomačinov, oziroma graditeljev počitniških hišic. V gradbeni substanci občin ob jezeru Tegernsee na Bavarskem je izmed vseh hiš kar 70% sekundarnih počitniških bivališč. V zimsko-športnih središčih Ruhpolding in Reit-im-Winkl pa je "weekendov" več kot 60% vseh stavb.

Dodatno nevarnost za alpski svet predstavlja načrtna postavitve turističnih mest in vasi s počitniškimi bivališči iznad gozdne meje. V teh višinah človek dosedaj še ni ustvarjal in se gospodarsko udeleževal. Izkušnje iz francoskih Alp pa kažejo, da pomeni živeti, čeprav le sezonsko to, izpostavljeni se nevarnostim naravnih katastrof.

5. Reševanje problemov

Konkretnih načrtov za sanacijo problemov v alpskem svetu Evrope ni malo.

Razpon akcij sega od plačevanja ustrezne vsote kmetijem ki bi bili pripravljeni

"urejati pokrajino", do planov o številnih transnacionalnih in transregionalnih naravnih parkih. Vendar je izvedba posameznih načrtov, predvsem na lokalni bazi, vprašljiva. V preteklih letih so se občine v večini alpskih dežel, predvsem zaradi izgradnje zimsko-športne infrastrukture, toliko zadolžile, da ostajajo načrti o novih akcijah, a tudi o sanacijah določenih problemov, v predalih politikov in planerjev. Omenjajo se nekatere občine na Bavarskem in v Švici, ki bodo kredite odplačevale še nekaj desetletij. Lahko pričakujemo celo finančne "probleme" pri vzdrževanju ⁱⁿ izgrajene infrastrukture.

Pohvaliti pa velja skupno dogovarjanje med deželami in regijami alpskega loka. Poleg formalnih združenj kot so "Arbeitsgemeinschaft Alpenlaender", ARGE-ALP, pa večnacionalnega "Alpenrat" in tudi našega "Alpe-Adria" ter nenazadnje tudi združenja "Regio Basiliensis", delujejo v alpskem prostoru še številne neformalne organizacije in komisije na meddržavni in medregionalni bazi. Vsa združenja se strinjajo, da je treba pri vrednotenju problemov in za reševanje le-teh, postopno pristopiti dveh konceptom:

1. urejanju okolja in
2. ustvarjanju kulturne pokrajine.

Glede na razvoj v preteklosti moramo ločiti med sanacijo "preteklih grehov" in zastavljanjem nove ekološko ustrezne regionalne politike. Ilešič je na razpravi v Posočju, Klemenčič pa na konferenci v Trentu, omenjal in opozarjal na kompleksnost razmer v Alpah, a tudi na različnost zgodovinskega razvoja in s tem na različnost izhodišč pri planiranju bodočnosti, oziroma reševanju sedanosti. Ponekod lahko začnemo čistà znova, saj sta ponekod depopulacija in gospodarska neraba ustvarila pokrajino, kjer je vsak ustrezen načrt dobrodošel, sprejemljiv in lahko pomeni napredek v razvoju pokrajine. Drugod pa,

kjer je razvoj segel že daleč po dolinah v globino alpskega sveta, pa moramo pri planiranju prihodnjega razvoja računati z relikti pretekle industrijske, prometne, urbane, ali turistične zagnanosti.

V okviru urejanja okolja poskušajmo odpraviti škodljive posledice preteklega improviziranega razvoja in ustvariti pogoje za ozdravitev ekoloških problemov. Med drugim bi bilo treba več storiti za ohranitev pokrajine, ki je pozimi podvržena intenzivni turistični rabi. Najbrž ne bi bilo pretežko vzgojiti nekaj vegetacijskih vrst, ki bi "napore" zimske sezone vzdržale in ozelenile, čeprav pozneje, na pomlad. Onesnaženje zraka in vode, ki ponekod v Alpah dosega lo-kratne vrednosti "normalnega" oziroma povprečnega onesnaženja v Evropi, ni zakrivila industrijska revolucija, ampak tudi urbana in turistična preteklih trideset let. Kanaliziranje odpadnih snovi bi naj bilo povsod, predvsem pa v alpskih turističnih središčih primarna naloga vsakega planerja.

Ustvarjanje kulturne pokrajine temelji namreč na principu življenja vrednega okolja. Med mnogimi tehničnimi posegi, ki jih predvidevajo načrti se nam zdijo najbolj umestni: urejanje sprehajalnih poti, poti za tek na smučeh, igrišč sredi gozda, poti za jahanje ... a tudi ureditev prostorov za piknik, prostorov za parkiranje, odprtje številnejših kampov, označevanje prostorov za smeti in odpadke... S takimi splošnimi aksijami, ki bi naj jih dopolnjevale koordinirane akcije v posameznih turističnih središčih, bi lahko odpravili nezaželene posledice "divje rabe" alpskega sveta, oziroma posledice opuščanje izrabe posameznih alpskih regij.

BIBLIOGRAFIJA

I. SPLOŠNO IN KOMPLEKSNO

1. ALPY i Kavkaz : Sovremennye problemy konstruktivnoj geografii gornyh stran, Moskva 1980, 325 strani
2. BARNICK Helmut: Sommerschigebiete in den Alpen und ihre Einzugsbereiche, Berichte zur Raumforschung und Raumplanung, 1970/3
3. BECKER Hans: Types and formes of the medeval settlement expansion in the central parts of the south and eastern Alps, H. Geographica Polonica 1978/38
4. BIRKENHAUER Josef : Die Alpen, 1980 - 231 strani
5. BIRKENHAUER, Josef: Einige geographisch - touristische Merkmale und ihre Typologisierung an Den Beispielen aus den Alpen, Erdkunde 1976/3
6. BALNCHARD, Raoul : Les Alpes Occidentales, Grenoble 1945'
7. BREZIGAR Bojan: Avtocestne povezave na območju dežel delovne skupnosti Alpe-Jadran, Jadranski koledar 1980
8. CIGLAR Milan: Bodočnost Alp, Planinski vestnik 76, Ljubljana 1976/12
10. CIGLAR milan: Mednarodno posvetovanje "Bodočnost Alp", Turistični vestnik, 1974/6
11. CONSERVATION et developpement d'un patrimoine europeen, Symposium International sur l'avenir des Alpes- T-rente 1974, Morges 1979
12. DIE Zukunft der Alpen (Danz Walter - ur.), Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Teil I, Heft 4, Muenchen 1975
13. DIE Zukunft der Alpen(Danz Walter- ur.) Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Teil II, Heft 5, Muenchen 1975

14. ENTWICKLUNGSPROBLEME in Bergregionen (Danz Walter- ur.) 1. Konferenz des Club of Munich, Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Heft 3, Muenchen 1975
15. FREMDENVERKEHRESENTWICKLUNG heute (Danz Walter-urednik), Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Heft 6, Muenchen 1976
16. GAMS Ivan: O regionalnih razlikah pri preobrazbi kmetijstva v Alpah, Geografski obzornik, 1969/1
17. GLAUERT Gunther: Die Alpen - eine Einfuehrung in die Landeskunde, 1975- 104 strani
18. GOBERT Pierre: Les Alpes et les etats alpins, Paris 1965
19. GRESSEL Walter: Die europaische Wetterentw. und ihr Einfluss auf den Suedalpenraum, CarinthiaII, 1973/163
20. GLAUERT: Alpen, v westermans Lexikon der Geographie, Bd.1 stran 102-117, Barunschweig 1968
21. HAUBNER Karl: Die Zukunft des Alpenraumes, Raumforschung und Raumplanung, 1979/1
22. HEGI Gustav: Alpska flora, 1980 - 223 strani
23. HESS Mieczeslaw: A method of distinguishing and specifying vertical zones in mountains (with Western Carpathians and the Eastern Alps as example), Geographica Polonica 1968/14
24. JERSIČ Matjaž: Prihodnost Alp, Simpozija v Innsbrucku in Trentu o problemih prostorskega razvoja alpskih regij, Geografski vestnik, 1975
25. KLECATSKY Hans : Internationale Zusammenarbeit im Alpenraum : Konsequenzen fuer Forschung and Planung, Verkehrsannale , 1976/5
26. KOEP Werner: Alpen- Umwelt ohne Zukunft? Beitrage zur Umweltgestaltung, Heft 37, Siegburg 1978

27. KOECHLER Hans: Verkehrsplanung im Alpenraum, Verkehrsannalen, 1976/5
28. KUANVER Jurij: Naš alpski svet, Mladinsk, KNJIGA, Ljubljana 1979
29. LADURER J.: Die Welt der Alpen, Innsbruck 1970
30. LICHTENBERGER Elisabeth: The Eastern Alps, 1975 - 48 strani
31. MAB- Man and Biosphere: Project 6: Temperate mountain systems with examples from european Alps, Impact of human activities on mountain and tundra ecosystem , Final Report p.131-166, UNESCO-Paris (INSTAAR Special Publication(, 1975
32. MATZNETTER Josef : Bezugsfelder und zentraloertliche Systeme in europaischen Hochgebirgen - eine theoretische Skizzen, Mannheimer Geographische Arbeiten, str.73-95, Mannheim 1977/1
33. OEKONOMIE und Oekologie in der Raumordnung (Versuch einer Integration mit Beispielen aus dem Alpenraum), Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Heft 8, Muenchen 1980
34. PAK Mirko: Alpe kot gospodarski prostor, Zgornje Posocje, str.251-263, Ljubljana 1978
35. RICHTER Dieter: Grundriss der Geologie der Alpen, Berlin-Nw York, 1974
36. RUPPERT Karl: Thomas Polenski: Arbeitsgemeinschaft Alpenlaender, Kartengrundlagen fuer eine grenzueberschreitende Raumplanung, Raumforschung und Raumordnung, 1979/1
37. SCHWARZENBACH Fritz-Hans: Belastung alpiner Landschaften durch den Tourismus: Ergebnisse einer Systemanalyse unter Anwendung eines oekodynamischen Modells, Raumforschung und Rauplanung, 1979/1

38. SINNHUBER Karl : Recreation in mountains , Wiener Geographische Schriften 51/52, Wien 1978

39. VEYRET-Verner-Germaine: Les Alpes et l'Europe, Revue de Geographie Alpine, 1968/1

40. VEYRET Paul: Les Alpes, Paris 1972 - 128 strani

41. UNKART Ralf : Die Arbeitsgemeinschaft Alpen-Adria und die grenzüberschreitende Raumplanung, Berichte zur Raumforschung und Raumplanung 1980 /4

II. SPECIALNO - PO DRZAVAH

A v s t r i j a

42. BERIČ Karel: Nekatere primerjave z Avstrijo, Prikazi in študije, 1971-XVI-11/12
43. BOBEK Hans: The hierarchy of central places and their hinterlands in Austria and their role in economic regionalisation, Wien 1967 - 139 strani
44. DEBOT Stanko : Avstrija, Zagreb, 1976- 93 strani
45. DIE Natur Kaerntens, I., II. in III. del, Celovec 1976 - 3 knjige
46. DOEHRMANN Wilhelm : Bonitierung und Tragfaehigkeit eines Alpen-
tales, 1972
47. JUELG Felix Die Fremdenverkehrsentwicklung der Gemeinde Heiligenbkut, Wiener Geographische Schriften 46/47?48, II. Teil. str.4-85, Wien 1976
48. PASCHINGER Herbert: Kaernten - eine geographische Laenderkunde , 1976 - 322 strani
49. PENZ Hugo : Die oesterreichische Almwirtschaft im Spiegel der Alpstatistik 1974/75 Alm und Bergabure, Heft 12/76 str, 1-16, Innsbruck 1976
50. RAUMORDNUNG fuer Oesterreich: Leitlinien und Aktionsprogram in der Bundesregierung, 1969 - 195 strani
51. REES Henry: Italy,Switzerland and Austria - a geographical study, 1974 - 358 strani

52. SCHEIDL Leopold : Oesterreich- Land, Volk, Wirtschaft in Stichworten, 1972 - 183 strani
53. SHEIDL Leopold : Oesterreichs Verkehrslage, Wien 1970 - 61 strani
54. STRUKTURANALYSE des oesterreichischen Bundesgebietes, 1970-834 strani
55. THE National settlement system in Austria, Warszawa, 1980

S v i c a

56. LANDESPLANERISCHE Leitbilder der Schweiz - Schlussbericht, 1971
57. SCHWACKHOEFER Wolfgang: Almforschungen in Oesterreich, Schweiz und Bayern, Berichte zur Raumpforschung und Raumplanung, 1980/6
58. RESS Henry Italy, Switzerland and Austria - a geographical study, 1974-358 strani
59. NIGG Werner: Schweiz - Land, Volk, Wirtschaft in Stichworten, 1975 - 176 strani
60. WINKLER Ernst: Zur Sozialgeographie der Schweiz, Muenchner Studien zur Sozial und Wirtschaftsgeographie, 1968/4

I t a l i j a

61. ENCIKLOPEDIA monographica del Friuli-Venezia Giulia, Udine 1971

62. FORNAZARIČ Elio ; Predlog gospodarsko-socialnega načrta za razvoj Furlanije-Julijske krajine, Jadranski koledar 1968

63. SCHNEK Ina : Umweltprobleme in Suedtirol, Geographische Rundschau, 1975/5

64. REJEC Albert: Demografski premiki v siršem obmejnem pasu zahodne Slovenije in Furlanije-Julijske krajine v polstoletju 1910-1961, Jadranski koledar 1972

Z R N e m č i j a

65. BEITRAEGE zur Landeskunde Bayerns und der Alpenlaender, Mitteilungen der Geogr. Gesellschaft Muenchen 1968/53

66. CARLBERG Michael: Der Massstab fuer die regionale Wirtschaftspolitik: das Sozialprodukt ... Raumforschung und Raumordnung, 1978/6

67. FEDERAL Republic of Germany -Spatial development and problems, 1980 - 68 strani

68. JAEGER Heinrich: Der kulturheographische Strukturwandel des Kleinen Walsertales, Muenchner Geographische Hefte, Heft 1, Regensburg 1953

69. MAIER Joerg: Raumlische Aspekte von Freizeit und Erholung im Bayerischen Alpenraum und Alpenvorland, Studies in the Geography of Tourism, 1978

70. RUHL, Danz, Homann, Ringler: Zweitwohnungen in Bayern, Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Heft 7, Muenchen 1976

71. RUPPERT Karl: Beitrage zu einer Fremdenverkehrsgeographie-
Beispiel Deutsche Alpen, Wissenschaftliche Abhandlungen der Geographischen Gesellschaft der Deutschen Demokratische Republik, str. 157-165, Leipzig 1967

72. STRUKTURDATEN der Alm-Alpwirtschaft in Bayern - Ergebnisse der Alm-Alperhebung 1976 - Schriftenreihe des Alpeninstitutes, Heft 9, Muenchen 1978

73. WACH Helmut : Bundesrepublik Deutschland - Deutsche Demokratische Republik, 1975

V pričujočem pregledu smo se opredelili le za osvetlitev dveh modelov izrabe in z njim povezane problematike razvoja v alpskem svetu. Osvetlili smo depopulacijo in transformacijo izrabe prostora iz kmetijskega v turističnega. Gotovo pa bi, predvsem na robu, v alpskem predgorju, v nižinah in globokih alpskih dolinah govorili lahko tudi o problemih, ki jih ustvarja koncentracija - hiperpopulacija - ljudi in kapitala. Zgostitev prebivalstva je namreč tod posledica novih in številnih starih delovnih mest v industriji in drugih neagrarnih dejavnostih. Ta hiperstruktura se kaže najbolj očitno v gradbenem elanu družbe in njihovem posegu v alpski prostor.

Poleg tega bi bilo umestno govoriti tudi o problemih prometnih povezav in z njimi povezanimi destruktivnimi elementi, najbolj očitnimi prav v visokogorskem svetu. Žal za vse to, in še več, ni bilo na razpolago delovne sile, ki bi teamsko ovrednotila zbrane bibliografske informacije. V okviru zajamčenih finančnih sredstev je I. faza raziskovalne naloge s tem zaključena.